

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.1.21>**В. П. Власова**старший викладач кафедри методики
та практики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МУЛЬТИМЕДІА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ

Статтю присвячено визначенню авторського розуміння наукової категорії «готовність майбутніх учителів до застосування технологій мультимедіа у професійній діяльності». Як з'ясовано в дослідженні, зростання ролі технологій мультимедіа в освітньому процесі школи зумовлює необхідність забезпечення готовності майбутніх учителів до активного використання цих технологій у шкільному освітньому процесі. Дослідження зазначеної проблеми вимагає авторського уточнення суті вказаної готовності, бо ця наукова категорія трактується вченими неоднозначно, зокрема як: здатність педагога реалізовувати професійну діяльність на основі дидактично переробленого навчального програмного матеріалу за допомогою окреслених технологій (В. Синиця); сукупність професійно-особистісних якостей, спеціальних знань, умінь і навичок учителя, необхідних йому для успішного використання у шкільному освітньому процесі мультимедіа-сервісів (Т. Слабошевська); сукупність мотивів, знань і вмінь, необхідних для реалізації освітнього процесу в школі на основі використання мультимедіа; здатність здобувача педагогічної освіти ефективно застосовувати можливість мультимедіа в умовах педагогічної діяльності у школі, адекватно оцінювати рівень своєї підготовленості в окресленому напрямі та цілеспрямовано його підвищувати (М. Ковальчук).

На основі аналізу наукової літератури визначено, що в контексті дослідження готовність майбутніх учителів до застосування технологій мультимедіа у професійній діяльності розуміється як особистісне утворення, що зумовлює здатність цих фахівців ефективно здійснювати професійну діяльність на основі активного використання технологій мультимедіа, які передбачають використання інформації в різних формах (звук, комп'ютерна графіка, фото, відео тощо). Зазначена готовність є важливим складником загальнопрофесійної готовності майбутніх шкільних педагогів.

Ключові слова: готовність, майбутній учитель, професійна діяльність, технології мультимедіа, наукова категорія.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя практично в усіх сферах життєдіяльності членів суспільства значно зросла роль технологій мультимедіа, що дають змогу людині комплексно використовувати різні візуальні та звукові (текст, графіка, аудіо- та відеоматеріали тощо) засоби комунікацій на основі застосування сучасних технічних і програмних ресурсів. Особливе місце ці технології посідають у сфері освіти, дозволяючи їй здобувачам активно використовувати в навчанні різні органи почуттів, а отже, значно підвищувати ефективність цього процесу.

Важливо зазначити, що сьогодні в Україні активно відбувається розбудова Нової української школи. Зокрема, у Концепції Нової школи наголошується, що перед учителями сучасних закладів загальної середньої освіти постає важливе завдання створення інноваційного освітнього середовища, яке забезпечить упровадження необхідних для ефективного здійснення освітнього процесу засобів і технологій навчання школярів, створення оптимальних умов для їхнього навчання [1].

У науковій літературі також наголошується на важливості технологізації освітнього процесу в

закладах освіти, активному використанні вчителями у своїй професійній діяльності інноваційних технологій навчання школярів [2; 3].

З огляду на зазначене важливою вимогою до професійної підготовки майбутніх учителів є забезпечення їхньої готовності до педагогічно грамотного використання технологій мультимедіа у своїй професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різні аспекти цієї проблеми знайшли відображення в публікаціях багатьох науковців. Так, теоретичні засади використання мультимедійних засобів в освітньому процесі висвітлено у працях таких науковців, як: О. Веренич, М. Коляда, О. Кучай, Н. Морзе, О. Собаєва. Характеристика технологій мультимедіа наведена у роботах Н. Дементівської, Р. Гуревича, М. Жалдака, Л. Коношевського, П. Соколова. Вимоги до застосування технологій мультимедіа в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема педагогічного профілю, розкрито у дослідженнях В. Бикова, І. Білецької, Л. Гаврілової, Н. Клемшової, П. Сердюкова.

Як з'ясовано на основі опрацювання наукової літератури, вчені неоднозначно визначають суть

наукової категорії «готовність майбутніх учителів до застосування технологій мультимедіа у професійній діяльності». Водночас дослідження проблеми формування зазначеної готовності у здобувачів педагогічної освіти вимагає уточнення авторського погляду з цього питання.

Мета статті – на основі аналізу різних підходів науковців до розкриття суті готовності майбутніх учителів до застосування технологій мультимедіа у професійній діяльності уточнити авторське розуміння визначеної наукової категорії.

Виклад основного матеріалу. Як визначено в процесі наукових розвідок, готовність майбутніх учителів до застосування технологій мультимедіа у професійній діяльності є важливим складником професійної готовності цих фахівців, що робить доцільним визначення останнього з перелічених понять.

Так, за висновками експертів, які проводили дослідження з метою з'ясування стану готовності педагогічних працівників до реалізації основних ідей Концепції Нової української школи, готовність педагога до професійної діяльності відображає наявність у нього достатнього рівня професійної компетентності, фахової майстерності, а також розвинутої здатності до саморегуляції, психологічного налаштування на діяльність, активної мобілізації власного професійно-особистісного потенціалу для успішного вирішення сформульованих завдань у межах наявної ситуації [4].

Низка учених (Н. Глузман, М. Лук'янчук, Н. Най) розкривають суть готовності фахівця до професійної діяльності з двох позицій: особистісної й функціональної. З особистісної позиції зазначена готовність розуміється цими дослідниками як інтегрована особистісна якість, що об'єднує в собі мотиваційний, змістовий, операційний та інші складники. З функціональної позиції зазначений феномен тлумачиться вказаними вченими як поєднання професійно необхідних знань, умінь і навичок [5; 6].

Як вважає А. Ліненко, готовність майбутнього вчителя – це цілісне утворення, що визначає стан емоційно-когнітивної й вольової мобілізованості особистості в процесі її включення до певного виду діяльності [7, с. 56]. На думку С. Литвиненко, готовність фахівця до педагогічної діяльності являє собою інтегральне динамічне багаторівневе особистісне утворення, що виступає результатом професійно-педагогічної підготовки фахівця [8, с. 16]. О. Пехота визначає зазначену готовність як складно структуроване особистісне утворення, що забезпечує сприятливі умови для успішного професійного становлення майбутнього вчителя [9, с. 216].

Особлива увага в процесі проведення наукового пошуку приділялася здійсненню аналізу поглядів учених щодо визначення поняття готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних технологій у професійній діяльності. Так, М. Ковальчук вважає, що зазначена готовність майбутнього вчителя – це сукупність мотивів, знань і вмінь, необхідних для реалізації освітнього процесу в школі на основі використання мультимедіа; здатність здобувача педагогічної освіти ефективно застосовувати можливості мультимедіа в умовах педагогічної діяльності у школі, адекватно оцінювати рівень своєї підготовленості в окресленому напрямі та цілеспрямовано його підвищувати [10, с. 93–94].

Іншу думку висловлює Т. Слабошевська, яка зазначену категорію трактує як сукупність сформованих у процесі фахової підготовки професійно-особистісних властивостей, професійно значущих якостей, спеціальних знань, умінь і навичок фахівця, потрібних йому для успішного виконання у шкільному освітньому процесі мультимедіа-сервісів [11, с. 9].

В. Синиця професійну готовність вчителя до використання мультимедійних технологій у навчанні школярів розглядає як здатність педагогічного працівника реалізовувати професійну діяльність на основі дидактично переробленого навчального програмного матеріалу за допомогою зазначених технологій [12].

У дослідженні в пригоді також стали висновки С. Казібекової, відповідно до яких зазначена готовність визначалась як особистісна якість, що динамічно розвивається й забезпечує високий ступінь засвоєння людиною досвіду застосування мультимедійних технологій у професійній діяльності. На думку науковиці, ця якість об'єднує в собі мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий і рефлексивний компоненти [13, с. 19].

У контексті обраної проблеми заслуговують на увагу також погляди А. Захарової щодо кореляції понять професійної компетентності та професійної готовності майбутнього вчителя. Зокрема, за висновками авторки, професійна компетентність учителя з використанням мультимедіа являє собою інтегративне особистісне утворення, що об'єднує загальні та спеціальні знання, вміння й навички, які в сукупності забезпечують готовність і здатність фахівця приймати оптимальні рішення, ефективно використовувати різні методи та форми професійно-педагогічної діяльності на основі застосування мультимедіа [14, с. 19].

Висновки і пропозиції. На підставі вищевикладеного зроблено висновок про те, що професійна готовність майбутнього вчителя являє собою інтегровану особистісну якість, яка виявляється в здатності фахівця ефективно здійснювати професійну педагогічну діяльність. Необхідним складником цієї готовності є готовність майбутнього шкільного вчителя до застосування технологій мультимедіа у професійній діяльності. Своєю чергою у контексті дослідження під готовністю майбутніх учителів до застосування технологій мультимедіа у

професійній діяльності розуміється особистісне утворення, що зумовлює здатність цих фахівців ефективно здійснювати професійну діяльність на основі активного застосування технологій мультимедіа, які передбачають використання інформації в різних формах (звук, комп'ютерна графіка, фото, відеоряд тощо). У подальшому дослідженні планується уточнити структуру та зміст зазначеної готовності для майбутніх учителів-філологів.

Список використаної літератури:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи : рішення колегії МОН України № 10 від 27.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Study of the preparation of future teachers for the technologization of the educational process / S. Tkachov et al. *Laplage in Journal*. 2021. № 7 (3В). Р. 90–96.
3. Ткачов А. Формування інформаційно-цифрової компетентності в інтелектуально здібних учнів підліткового віку під час вивчення ними суспільствознавчих предметів. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». 2017. № 5 (85). С. 216–224.
4. Дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи : аналітична довідка. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2019. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Doslidzhennya-shhodo-gotovnosti-pedagogichnih-pratsivnikiv-do-realizatsiyi-Kontseptsiyi-Novoyi-ukrayinskoyi-shkoli_2019.pdf.
5. Лук'янчук М., Найт Н. Готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності: структура, рівні та критерії. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 2. С. 64–73.
6. Глузман Н. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : монографія. Київ : Вища школа-XXI, 2010. 407 с.
7. Линенко А. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.04. Киев, 1996. 378 с.
8. Литвиненко С. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 40 с.
9. Пехота Е. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Киев, 1997. 401 с.
10. Ковальчук М. Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2017. 282 с.
11. Слабошевська Т. Методика використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 23 с.
12. Синица М. Формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до використання мультимедійних технологій у професійній діяльності. URL: <https://docplayer.com/52811383-Formirovanie-u-budushchih-uchiteley-nachalnyh-klassov-gotovnosti-k-primeneniyu-multimediyuyh-tehnologiy-v-professionalnoy-deyatelnosti.html>.
13. Казибекова С. Мультимедийные технологии в активизации познавательной деятельности будущих бакалавров педагогического образования (профиль «Математика и информатика») : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Махачкала, 2015. 22 с.
14. Захарова А. Підготовка майбутнього вчителя технологій до використання мультимедіа у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2014. 21 с.

Vlasova V. The future teachers' alacrity to use multimedia technologies in professional activities as a scientific category

The article is devoted to the author's definition of the scientific category "the future teachers' alacrity to use multimedia technologies in professional activities". According to the study, the growing role of multimedia technologies in school educational process necessitates the future teachers' alacrity to actively use these technologies in school educational process. The research within this problem requires the author's clarification of the alacrity's essence, since this scientific category is interpreted by scientists ambiguously, in particular as: the teacher's ability to implement professional activities based on the didactically processed educational material using mentioned technologies (V. Synytsa); a set of professional and personal features, qualities, special knowledge, skills and abilities of a teacher, which are necessary for him to successfully use multimedia services in the school educational process (T. Slaboshevskaya); a set of motives, knowledge and skills which are necessary for the educational process's implementation in school based on the multimedia usage; the ability of the pedagogical education student to effectively use the possibilities of multimedia under the pedagogical activity conditions at school, to assess appropriately the level of his preparedness in the outlined direction and purposefully increase it (M. Kovalchuk).

Based on the scientific literature analysis, it has been determined that within the research's context of the future teachers' alacrity to use multimedia technologies in professional activities is considered to be a personal issue, which determines the ability of these professionals to effectively carry out professional activities based on active multimedia technologies usage (audio, computer graphics, photos, videos, etc.). The mentioned alacrity is an important component of the general professional alacrity of future school teachers.

Key words: readiness, future teacher, professional activity, multimedia technologies, scientific category.